

18.11.2022

Asia

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Potilasvakuutuskeskukselta asiantuntijalausuntoa rajat ylittävstä terveydenhuollosta annetun lain muuttamiseksi annetusta hallituksen esityksestä, HE 138/2022 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta järjestää rajalakia koskevan muutosesityksen pohjalta kuulemistilaisuuden 22.11.2022, klo 10.00 johon se on pyytänyt Potilasvakuutuskeskuksen asiantuntijaa kuultavaksi.

Lausunto

Potilasvakuutuskeskus esittää lausuntonaan kohteliaimmin seuraavaa.

Potilasvakuutuslain soveltuminen ulkomailla annettuun hoitoon

Ulkomailla henkilölle annettujen palveluiden järjestämiseen sovelletaan aina hoitoa antavan valtion lainsäädäntöä. Mahdollisen potilasvahingon sattuessa vahinkoa kärsineen on itse selvitettävä hoitoa antaneen terveydenhuollon palvelun järjestäjän korvausvastuu vahingosta hoitoa antavan tahon tai hoitovaltion viranomaisten kanssa.

Lähtökohtaisesti Suomen potilasvakuutus ei kata ulkomailla annettua hoitoa. Vuodesta 2021 alkaen potilasvakuutuslakia (948/2019) sovelletaan kuitenkin Suomen rajojen ulkopuolella annettuun hoitoon silloin, kun julkisen terveydenhuollon yksikkö on järjestänyt vastuulleen kuuluvan hoidon ulkomailla ja se on potilaan terveydentilan kannalta välttämätöntä. Soveltamisalan laajennuksesta säädetään potilasvakuutuslain 1 §:n 2 momentissa, ja asiaa on perusteltu potilasvakuutuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi annetussa hallituksen esityksessä (HE 298/2018) sivulla 55.

Potilasvakuutuslain 1 §:n 2 momentin soveltamisen edellytyksenä on, että henkilö on lähetetty hoitoon ulkomaille julkisen palveluntuottajan nimenomaisella päätöksellä ja lähettäminen on potilaan terveydentilan kannalta välttämätöntä. Välttämättömyydellä tarkoitetaan, että hoidon viivästyminen tai hoidon saamatta jättäminen aiheuttaisivat

18.11.2022

välittömän vaaran potilaan terveydentilan merkittävälle huononemiselle tai kuolemalle. Hoidon voidaan arvioida olevan potilaan terveydentilan kannalta välttämätöntä esimerkiksi silloin, jos Suomessa ei ole lainkaan tarjolla hoitoa johonkin erittäin harvinaiseen sairauteen tai jos sairauden hoito edellyttää sellaisia lääketieteellisiä laitteita, joita ei Suomessa ole, tai ne ovat käytössä, eikä potilaan terveydentila mahdollista viivettä. Potilasvakuutuslakia ei sovelleta tilanteessa, jossa henkilö lähetetään kokeelliseen hoitoon, joka ei ole vakiintuneeseen lääketieteelliseen tietämykseen perustuvaa ja sitä soveltavaa toimintaa.

Julkisen terveydenhuollon yksikkö voi lähettää välttämätöntä hoitoa vaativan potilaan hoidettavaksi ulkomaille ostamalla hoitopalvelun ulkomailta tai EU-asetuksen mukaisella ennakkolupamenettelyllä. Hoidon järjestämisvastuu on näissä tilanteissa suomalaisella julkisen terveydenhuollon toimintayksiköllä. Ennakkolupamenettelyn mukaisen ennakkoluvan myöntämisen edellytyksenä on, että sairaanhoito on julkisen terveydenhuollon vastuulle kuuluvaa hoitoa eikä julkinen palveluntuottaja pysty antamaan tätä hoitoa potilaalle Suomessa tai sitä ei pystytä antamaan lääketieteellisesti perustellun ajan kuluessa potilaan terveyttä vaarantamatta. Yksinomaan se, että hoitotakuu aika ylitetään, ei ole potilasvakuutuslain soveltamisessa tarkoitettua välttämätöntä hoitoa.

Potilasvakuutuskeskuksen näkemyksen mukaan nyt esillä oleva rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (jäljempänä rajalaki) muutos koskee ulkomailta annetun hoidon korvaamisen tavan muutosta. Lailla ei ole tarkoitus muuttaa potilaan oikeutta saada ulkomailta annettu hoito tutkittavaksi potilasvakuutuslain nojalla myöskään niissä tilanteissa, joissa potilas on saanut hoidolleen ennakkoluvan julkisen terveydenhuollon läheteellä, ellei hoito ole potilasvakuutuslaissa kuvatulla tavalla välttämätöntä. Potilasvakuutuslain mukainen vakuutusturva ulkomailta annetun hoidon osalta on poikkeus, eikä kohdistu kaikkiin niihin tilanteisiin, joissa potilas on saanut julkisesta terveydenhuollosta ennakkoluvan. Edellytyksenä potilasvakuutuslain soveltamiselle on edelleen edellä kuvattu ulkomailta annettavan hoidon välttämättömyys eikä yksinomaan hoidon tarpeellisuus.

Potilasvakuutuslain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät edelleen ne tilanteet, joissa henkilö sairastuu äkillisesti ulkomailta ja hakeutuu siellä hoitoon, sekä myös tilanteet, joissa henkilö hakeutuu ulkomaille omatoimisesti, vaikka kyse olisi EU-asetuksen 883/2004 mukaisesta ennakkolupamenettelystä.

Potilasvakuutuskeskus esittää toiveen, että lainsäädännössä ja rajat ylittävän hoidon ohjeissa korostettaisiin selvästi sitä, että ulkomailta annettuun hoitoon sovelletaan lähes poikkeuksetta pelkästään hoitomaan lainsäädäntöä ja korvausjärjestelmiä, eikä Suomen potilasvakuutuslaista ole mahdollista saada korvausta kuin poikkeustilanteissa. Ulkomaille hoitoon hakeutuvan potilaan tulee varautua siihen, että hän joutuu mahdollisissa potilasvahinkotilanteissa selvittämään, mitä korvausjärjestelmiä hoitovaltiossa on käytettävissä, mikä taho on korvausvastuussa vahingosta ja millä

18.11.2022

perusteilla korvausta voidaan hakea. On mahdollista, että korvauksen saaminen edellyttää vahingonkorvausoikeudenkäyntiä hoitavaa tahoa vastaan ulkomailla.

Jos ulkomaalainen potilas saa terveyden- tai sairaanhoitoa Suomessa, sovelletaan hoitoon suomen potilasvakuutuslainsäädäntöä. Ulkomaalaisella potilaalla on mahdollisuus saada vahinkoasiansa tutkittavaksi yksinkertaisella menettelytavalla Potilasvakuutuskeskuksessa. Jos kyse on korvattavasta vahingosta, hänelle maksetaan vahingosta korvaukset.

Yhteyspisteen yhteistyöryhmä

Potilasvakuutuskeskus on toiminut rajat ylittävän terveydenhuollon yhteyspisteen yhteistyöryhmässä yhdessä Kansaneläkelaitoksen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen, sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen, Suomen Kuntaliitto ry:n sekä potilaita edustavan järjestön kanssa (rajalaki 26 §, Yhteyspisteen yhteistyöryhmä). Yhteistyöryhmän tarkoitus on ollut vastata yhteyspisteen operatiivisessa toiminnassa tarvittavien tietosisältöjen kokoamiseen ja tuottamiseen liittyvästä koordinoinnista ja tukea yhteyspisteen toimintaa.

Hallituksen esityksessä todetaan, että yhteistyöryhmä on ollut liian suuri kooltaan toimiakseen tehokkaasti. Yhteistyöryhmä on käytännössä toiminut tietojen jakokanavana, ja toiminta on ollut päällekkäistä Rajat ylittävän terveydenhuollon neuvottelukunnan kanssa. Esityksessä todetaan, että yhteyspisteen toiminnan tukena on toiminut vapaaehtoisuuteen perustuva toimituskunta, joka on osoittautunut toimivaksi työtavaksi ja on voinut toimia yhteyspisteen käytännön tukena. Esityksessä on ehdotettu, että yhteistyöryhmän sijaan säädettäisiin yhteyspisteen toimintaa paremmin tukevasta toimikunnasta, jonka tehtävänä olisi osallistua yhteyspisteen hallinnoiman EU-terveydenhuolto.fi -verkkopalvelun tietosisällön ja toiminnallisuuksien kehittämiseen sekä varmistaa tietosisältöjen yhdenmukaisuus ja asiakaslähtöisyys. Varsinaisiksi jäseniksi on ehdotettu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriötä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta ja Kansaneläkelaitosta.

Potilasvakuutuskeskus kannattaa ehdotettua muutosta. Toiminta yhteyspisteen yhteistyöryhmässä ei ole ollut aktiivista, ja toimintaa voidaan kehittää paremmin yhteyspisteen hallinnoiman verkkopalvelun toimikunnan kautta. Lisäksi toimikuntaan voidaan pyytää edustajia muilta tahoilta, jotka ovat tarpeen verkkopalvelun kehittämis- ja ylläpitotyössä.

Potilasvakuutuskeskus pitää tärkeänä, että Suomessa hoidettaville ulkomaalaisille potilaille annetaan tietoa mahdollisuudesta tehdä potilasvahinkoilmoitus, jos potilas epäilee potilasvahinkoa. Tällä hetkellä sivustolla on tähän liittyen kattavat ohjeet. Samoin on tärkeä, että Suomesta ulkomaille hakeutuville potilaille kerrotaan heidän oikeuksistaan hoitovaltiossa, ja painotetaan sitä, että Suomen potilasvakuutusjärjestelmä ei pääsääntöisesti ulotu ulkomailla annettuun hoitoon. Potilasvakuutuskeskus voi

18.11.2022

erikseen pyydettyä tarjota asiantuntemustaan toimikunnalle, mikäli tarvitaan tietämystä esimerkiksi potilaan oikeuksista, muutoksenhaku- ja oikaisumenettelyistä, potilasvahinkojärjestelmästä Suomessa tai Potilasvakuutuskeskuksesta.

Juha-Pekka Halmeenmäki
Toimitusjohtaja, Potilasvakuutuskeskus

Elina Muukkonen
Korvauspäällikkö, Potilasvakuutuskeskus
elina.muukkonen@vakuutuskeskus.fi, p. 040 450 4604